

Toelichting op het Rapport bij het Jaarverslag 2009 Jeugd en Gezin (XVII)

19 mei 2010

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Over dit onderzoek	1
1.1.1	Oordelen bij het jaarverslag	1
1.1.2	Onderzoek naar beleid	2
1.1.3	Onderzoek naar de bedrijfsvoering	2
1.1.4	Onderzoek naar de financiële informatie	2
1.1.5	Goede publieke verantwoording	3
1.2	Onderzoeksopzet	5
1.3	Over Jeugd en Gezin	6
1.3.1	Inrichting Jeugd en Gezin	7
1.3.2	Beleid Jeugd en Gezin	7
1.3.3	Kengetallen Jeugd en Gezin	8
1.3.4	Evaluatie Jeugd en Gezin	10
2	Beleid	11
2.1	Beschikbaarheid beleidsinformatie	11
2.1.1	Experimenteel jaarverslag	11
2.1.2	Verantwoording in het beleidsverslag	13
2.1.3	Beleidsconclusies	14
2.1.4	Overzichtstabel in beleidsverslag	15
2.1.5	Beleidsartikelen	16
2.2	Praktijktoets	16
2.3	Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over gevoerd beleid	21
2.4	Beleidsinformatie jeugdzorg	22
3	Bedrijfsvoering	24
3.1	Programma-uitgaven Jeugd en Gezin	24
3.2	Single information single audit	25
3.3	Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over bedrijfsvoering	27

4	Financiële informatie	29
4.1	Oordeel over de financiële informatie	29
4.2	Oordeel over saldibalans en toelichting	30
	Gebruikte afkortingen	31
	Literatuur	32

1 Inleiding

1

1.1 Over dit onderzoek

De minister voor Jeugd en Gezin verantwoordt zich in zijn jaarverslag over hoe het Programma voor Jeugd en Gezin in het afgelopen jaar heeft gepresteerd en gefunctioneerd. Jeugd en Gezin doet mee aan het experiment 'Verbeteren verantwoording en begroting'. In het jaarverslag staat of de doelen en prestaties die in de begroting van Jeugd en Gezin waren afgesproken, ook zijn gerealiseerd (informatie over het beleid)¹, hoe het Programma voor Jeugd en Gezin heeft gefunctioneerd (informatie over de bedrijfsvoering) en wat de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten van Jeugd en Gezin zijn geweest (financiële informatie). Wij onderzoeken de informatie in het jaarverslag op elk van deze drie terreinen. Op basis hiervan formuleren wij onze uitkomsten en oordelen in het *Rapport bij het Jaarverslag 2009 Jeugd en Gezin (XVII)*, dat als afzonderlijk document is gepubliceerd op onze website www.rekenkamer.nl.

Het nu voorliggend document is een toelichting op dat rapport. In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde: de informatie in het jaarverslag over het door de minister gevoerde beleid (hoofdstuk 2), over de bedrijfsvoering van Jeugd en Gezin (hoofdstuk 3) en over de financiële informatie van Jeugd en Gezin (hoofdstuk 4).

1.1.1 Oordelen bij het jaarverslag

De Algemene Rekenkamer doet jaarlijks rechtmatigheidsonderzoek bij het Rijk. Wij doen dit onderzoek uit hoofde van onze wettelijke taak zoals beschreven in de Comptabiliteitswet 2001 (CW 2001). Wij gaan na of de informatie in de jaarverslagen over het gevoerde beleid (§ 2.3), over de bedrijfsvoering (§ 3.3) en over de financiën (hoofdstuk 4) tot stand is gekomen volgens de daarvoor geldende regels en goed is weergegeven in de jaarverslagen. Met onze wettelijke oordelen hierover ondersteunen we

¹ Omdat Jeugd en Gezin een experimenteel jaarverslag heeft gepubliceerd, is de informatie over doelbereiking en gerealiseerde prestaties in het beleidsverslag vooral gericht op de kabinetsdoelstellingen op het terrein van Jeugd en Gezin.

de Tweede Kamer bij het verlenen van decharge aan de betrokken ministers.

2

1.1.2 Onderzoek naar beleid

Niet alleen het doen van onderzoek naar de jaarverslagen behoort tot de wettelijke taak van de Algemene Rekenkamer. De Comptabiliteitswet schrijft daarnaast voor dat wij onderzoek doen naar de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het gevoerde beleid (CW 2001, artikel 85). Dit jaar hebben wij het gevoerde beleid op een aantal terreinen onder de loep genomen. Hierover rapporteren wij in hoofdstuk 2. We schetsen een beeld van de beschikbaarheid in het jaarverslag van informatie over het door de minister gevoerde beleid. Daarnaast geven we voor de door ons onderzochte onderwerpen aan in hoeverre het gevoerde beleid heeft bijgedragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen en of het voor dit beleid bestemde geld ook is besteed zoals met de Tweede Kamer was afgesproken. Tot slot geven we in dit hoofdstuk een oordeel over de wijze waarop de beleidsinformatie tot stand is gekomen.

1.1.3 Onderzoek naar de bedrijfsvoering

Conform de CW 2001 (art. 82) doet de Algemene Rekenkamer ook onderzoek naar de bedrijfsvoering. Wij integreren dit onderzoek in het jaarlijks terugkerende rechtmatigheidsonderzoek. We geven in hoofdstuk 3 een oordeel over de wijze waarop de informatie over de bedrijfsvoering in het jaarverslag tot stand is gekomen.

1.1.4 Onderzoek naar de financiële informatie

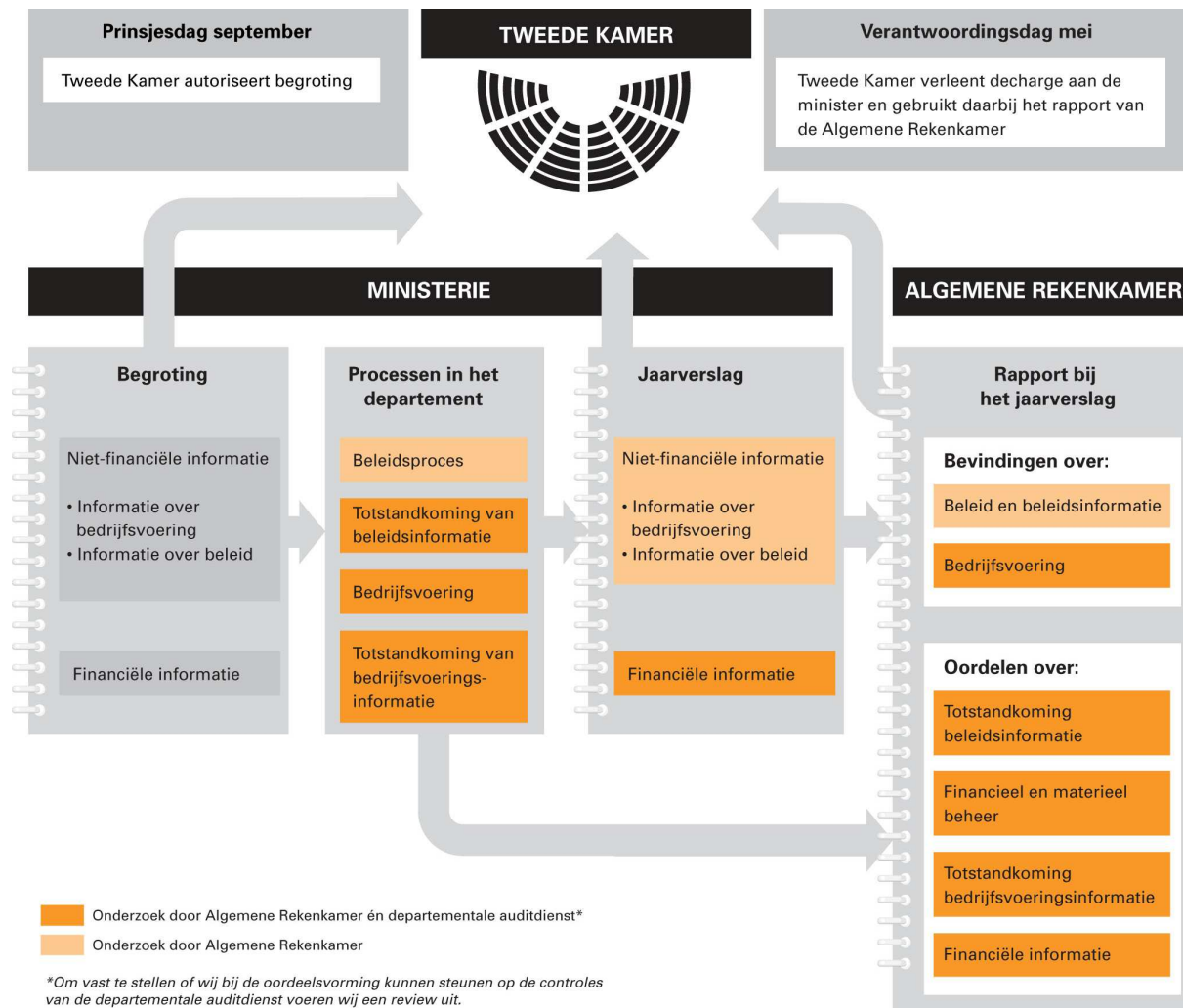
Ook het onderzoek naar de financiële informatie in het jaarverslag is onderdeel van ons jaarlijkse rechtmatigheidsonderzoek (CW 2001, art. 82). In hoofdstuk 4 melden we zowel de fouten en onzekerheden in de financiële informatie die de *kwantitatieve* tolerantiegrenzen overschrijden als de fouten en onzekerheden in de financiële informatie die naar hun aard onze *kwalitatieve* tolerantiegrenzen overschrijden. Onder 'fouten' verstaan we financiële informatie die niet rechtmatig tot stand is gekomen (dat wil zeggen: het begrotingsgeld is niet volgens de regels ontvangen of uitgegeven) of niet deugdelijk is weergegeven (dat wil zeggen: er is geen goede verantwoording afgelegd in het jaarverslag). We spreken van 'onzekerheden' wanneer we door onvolkomenheden in het financieel beheer niet kunnen vaststellen of er al dan niet sprake is van fouten.

Figuur 1 laat zien wat wij in het kader van ons rechtmatigheidsonderzoek wanneer onderzoeken.

3

Figuur 1 Plaats onderzoek Algemene Rekenkamer in het proces van begroting tot verantwoording

1.1.5 Goede publieke verantwoording

Het is de wettelijke taak van de Algemene Rekenkamer om het onderzoek naar de jaarverslagen jaarlijks uit te voeren. De wijze waarop wij het onderzoek invullen (zie § 1.2 hierna) is niet alleen gebaseerd op de eisen die de wet stelt, maar ook op onze missie en strategie.

Goed openbaar bestuur staat centraal in het werk van de Algemene Rekenkamer. Wij baseren ons daarbij op de kenmerken van goed openbaar bestuur zoals de Verenigde Naties deze hebben geformuleerd. Deze kenmerken hebben betrekking op de rechtsstaat, de democratie, het

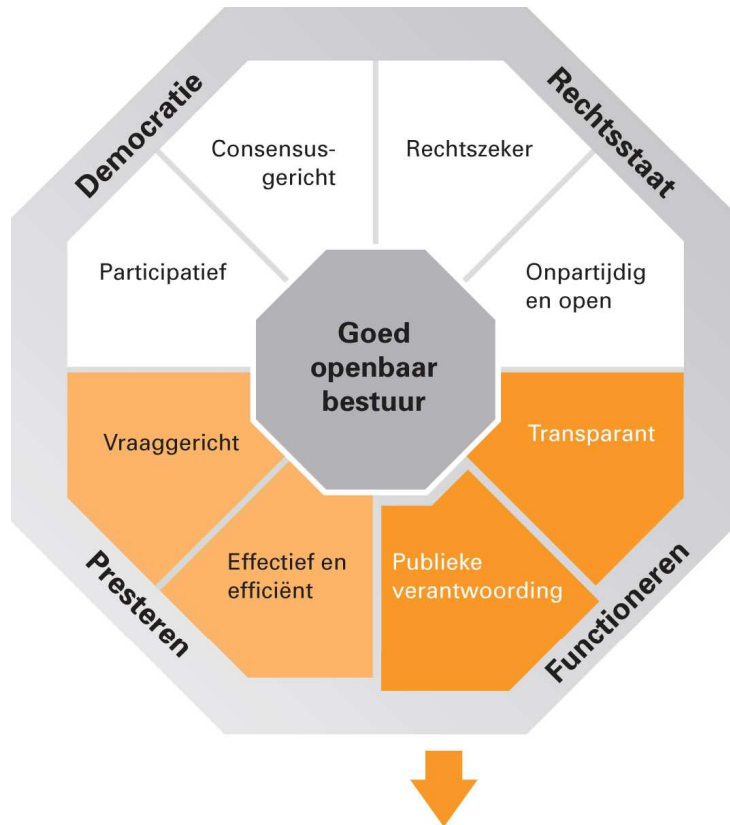
presteren en het functioneren van het openbaar bestuur. Uitgaande van onze wettelijke taak en missie richten wij ons vooral op de laatste twee aspecten. En in ons jaarlijkse rechtmatigheidsonderzoek concentreren wij ons op het onderdeel 'publieke verantwoording'. Wij vinden dat elke overheid te allen tijde publieke verantwoording moet kunnen afleggen over haar presteren en functioneren. Met onze rapporten proberen we ministers te stimuleren om daarin zo nodig verbeteringen aan te brengen.

4

Figuur 2 geeft een overzicht van publieke verantwoording als onderdeel van goed openbaar bestuur. Zie voor een compleet overzicht van goed openbaar bestuur onze website: www.rekenkamer.nl.

Figuur 2 Publieke verantwoording als onderdeel van goed openbaar bestuur.

Publieke verantwoording

De overheid en de daarmee verbonden organen leggen publieke verantwoording af over:

- a) de rechtmatigheid van de inning, het beheer en de besteding van publieke middelen (zie hoofdstuk 4)
- b) de effectiviteit en efficiency van beleid en de behartiging van publieke taken (zie hoofdstuk 2)
- c) de integriteit van de organisatie en haar medewerkers
(Op 25 maart 2010 hebben wij het onderzoek Stand van zaken integriteitszorg 2009 gepubliceerd.)
- d) het 'in control' zijn (zie hoofdstuk 3)

Ontleend aan de brochures Presteren en functioneren van het openbaar bestuur en Essentialia van goed openbaar bestuur van de Algemene Rekenkamer.

1.2 Onderzoeksopzet

Op basis van een risicoanalyse hebben we een programma opgesteld voor het rechtmatigheidsonderzoek 2009 bij Jeugd en Gezin. In deze risicoanalyse zijn we uitgegaan van onze wettelijke taken en de essentiële elementen van publieke verantwoording. Op grond van het opgestelde programma hebben we voor Jeugd en Gezin één 'praktijktoets' verricht (zie hoofdstuk 2).

Verder hebben we dit jaar rijksbreed aandacht gegeven aan de sturing van grote ICT-projecten, de naleving van de Europese aanbestedingsregels en de realisatie van de taakstellingen. Bovendien hebben we extra aandacht besteed aan sisa (single information single audit) en specifieke uitkeringen. Daarnaast hebben we, zoals gebruikelijk, bij alle departementen onderzoek gedaan naar de bestuurskosten. Dit laatste onderzoek richt zich op de uitgaven die zijn gemoeid met de voorzieningen en vergoedingen voor ministers en staatssecretarissen voor de vervulling van hun ambt.

Onze rapporten bij de jaarverslagen zijn uitzonderingsrapportages. Dit betekent dat wanneer bovengenoemde onderwerpen niet tot noemenswaardige bevindingen leiden, wij hierover niet rapporteren.

Een belangrijk onderdeel van ons rechtmatigheidsonderzoek is de review van de controlewerkzaamheden van de departementale auditdiensten en de Rijksauditdienst. Deze voeren wij uit om vast te stellen of we gebruik kunnen maken van de controlebevindingen van de auditdiensten. Behalve de (financiële) controle van het jaarverslag doen auditdiensten ook onderzoek naar de bedrijfsvoering van een ministerie, waaronder het financieel beheer en het materieelbeheer. Bij het rechtmatigheidsonderzoek Jeugd en Gezin steunen wij in belangrijke mate op de bevindingen van de Rijksauditdienst.

Op www.rekenkamer.nl kunt u meer lezen over hoe onze rapporten bij de jaarverslagen tot stand komen. Daar vindt u ook een verklarende woordenlijst en een toelichting op de kwaliteitskaart. Afkortingen die specifiek zijn voor dit rapport, zijn opgenomen in de bijlage.

1.3 Over Jeugd en Gezin

Wij rapporteren over de resultaten van ons onderzoek per jaarverslag. In totaal zijn er 27 jaarverslagen. Dit rapport gaat over het jaarverslag van Jeugd en Gezin (XVII). Het Jaarverslag 2009 Jeugd en Gezin maakt deel uit van het experiment 'Verbeteren verantwoording en begroting' (Financiën 2007).

1.3.1 Inrichting Jeugd en Gezin

7

De minister voor Jeugd en Gezin is verantwoordelijk voor een kind- en gezinsvriendelijk beleid, dat wordt gedragen door ouders, families, onderwijzers, professionele hulpverleners, gemeenten, provincies en het Rijk. Hiermee kiest het kabinet naar eigen zeggen voor een nieuwe aanpak. Deze aanpak maakt regie, samenwerken en het overstijgen van deelbelangen in het belang van jeugd en gezinnen mogelijk. Het is een aanpak die, aldus het kabinet:

- het gezin in positie brengt;
- inzet op preventie;
- de vrijblijvendheid voorbij is.

De minister voor Jeugd en Gezin heeft een directe verantwoordelijkheid voor onder andere jeugdzorg, jeugdbescherming, jeugdgezondheidszorg, zorg op school en het gezinsbeleid. De minister is mede betrokken bij enkele beleidsterreinen waarvoor andere bewindspersonen primair verantwoordelijk zijn, zoals het beleid ten aanzien van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, kinderopvang, voorschoolse opvang, aanpak jeugdcriminaliteit en huiselijk geweld.

De taken en verantwoordelijkheden van Jeugd en Gezin zijn aan de Tweede Kamer toegelicht (Jeugd en Gezin, 2007a).

1.3.2 Beleid Jeugd en Gezin

Het beleid van Jeugd en Gezin is onder andere uiteengezet in de volgende nota's:

- *Alle kansen voor alle kinderen* (Jeugd en Gezin, 2007b).
- *De kracht van het Gezin* (Jeugd en Gezin, 2008a).
- *Landelijk Beleidskader Jeugdzorg 2009-2012* (Jeugd en Gezin, 2008b).
- *Onze Jeugd van tegenwoordig* (Jeugd en Gezin, 2009a).
- *Afsprakenkader jeugdzorg 2010-2011* (Jeugd en Gezin, 2009b).

De jeugdzorg is een dossier waarvoor veel politieke belangstelling bestaat. Zo is de jeugdzorg één van de vijf onderwerpen die op verzoek van de Tweede Kamer in mei 2010 centraal staan bij de verantwoording over de uitvoering van de rijksbegroting 2009 (Tweede Kamer, 2009a).

Van belang is verder dat de Tweede Kamer in november 2009 de werkgroep *Toekomstverkenning Jeugdzorg* heeft ingesteld. Deze werkgroep voert aan de hand van literatuurstudie, werkbezoeken en

hoorzittingen een verkenning jeugdzorg uit (Tweede Kamer, 2009b). Het 8
doel van de verkenning is om inzicht te krijgen in de voorwaarden
waaraan het kabinetsstandpunt over de toekomst van de zorg voor jeugd
moet voldoen. Dit kabinetsstandpunt is overigens controversieel verklaard
(Tweede Kamer, 2010). Dit betekent dat de Tweede Kamer geen
kabinetsstandpunt van het demissionaire kabinet-Balkenende IV over de
jeugdzorg in behandeling zal nemen.

De minister voor Jeugd en Gezin heeft in april 2010 een brief naar de
Tweede Kamer verstuurd met 'enkele bouwstenen' voor een toekomstig
stelsel van de jeugdzorg. Ook de werkgroep Toekomstverkenning
Jeugdzorg gaat door met de werkzaamheden en hoopt die eind april 2010
af te ronden.

1.3.3 Kengetallen Jeugd en Gezin

In onderstaand overzicht geven wij een beschrijving van Jeugd en Gezin
aan de hand van een aantal kengetallen.

Overzicht 1 Jeugd en Gezin in kengetallen

Totaal verplichtingen	€ 6,5 miljard
Totaal uitgaven	€ 6,5 miljard
Totaal ontvangsten	€ 0,1 miljard
Transactie-uitgaven (voor (tijdelijke baten-lastendiensten)	€ 35,3 miljoen
Overdrachtsuitgaven ² - waarvan uitkeringen (AKW, kindgebonden budget) - waarvan specifieke uitkeringen - waarvan subsidies	€ 4,5 miljard € 1,6 miljard € 0,4 miljard
Aantal begrotingsartikelen - waarvan beleidsartikel - waarvan niet-beleidsartikel	5 3 2
Rechtspersonen met wettelijke taak	NIDOS Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (LBIO)
Recent onderzoek (vanaf 2007) van de Algemene Rekenkamer op het terrein van Jeugd en Gezin	- Detentie, behandeling en nazorg criminele Jongeren (2007); - Kopzorgen (2007); - Inrichting Programmaministerie voor Jeugd en Gezin (2008); - Opvang zwerfjongeren 2007 (2008); - Ketenbesef op de werkvloer; casus aanpak

² Realisatiecijfers 2009, opgave Jeugd en Gezin.

	kindermishandeling (2008); - Opvang zwerfjongeren 2008 (2008); - Aanpak harde kern jeugdwerklozen (2008); - Opvang zwerfjongeren 2009 (2009); - Gesloten Jeugdzorg (2010).
--	--

De grootste programma-uitgaven Jeugd en Gezin zijn de Algemene Kinderbijslagwet en het kindgebonden budget (samen € 4,5 miljard). Dit zijn belangrijke instrumenten om ouders financieel te ondersteunen bij de opvoeding van hun kind.

Doeluitkeringen (in casu specifieke uitkeringen) vormen de volgende grote uitgavenpost.³ Jeugd en Gezin heeft de volgende doeluitkeringen:

Doeluitkering zorgaanbod	€ 1,1 miljard
Doeluitkering jeugdbescherming	€ 0,2 miljard
Centra voor Jeugd en Gezin	€ 0,3 miljard

Elke provincie en de drie stadsregio's (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag) hebben een Bureau Jeugdzorg. Deze bureaus spelen een belangrijke rol in de jeugdzorg en de jeugdbescherming. Ze indiceren voor de provinciale jeugdzorg (tweedelijns jeugdzorg). Met de doeluitkering zorgaanbod financieren de provincies voor een belangrijk gedeelte de tweedelijns jeugdzorg.

Met de doeluitkering jeugdbescherming worden de gezinsvoogden betaald. In paragraaf 2.2 van dit rapport gaan we verder in op de caseload gezinsvoogden.

De Centra voor Jeugd en Gezin zijn bedoeld als laagdrempelig steunpunt voor gezinnen en jongeren met vragen over opvoeden en opgroeien. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het opzetten van deze eerstelijns jeugdzorgvoorziening.

De resterende uitgaven Jeugd en Gezin zijn subsidies en opdrachten.

Naar aanleiding van de mondiale recessie heeft het kabinet geld uitgetrokken voor maatregelen om de economie te stimuleren. De bedoeling is om zo de gevolgen van de recessie voor Nederlandse huishoudens en bedrijven te dempen. De uitgaven die zijn verbonden aan deze stimuleringsmaatregelen zijn toegevoegd aan de begrotingen van de ministeries die deze maatregelen uitvoeren. Bij Jeugd en Gezin gaat het om een bedrag van € 105 miljoen dat bestemd is voor de aanpak van

³ Realisatiecijfers 2009, opgave Jeugd en Gezin.

jeugdwerkloosheid (€ 25 miljoen) en het onderhoud en de bouw van jeugdzorginstellingen (€ 80 miljoen). De uitgaven die zijn verbonden aan deze stimuleringsmaatregelen worden in 2009 en 2010 verantwoord op artikel 2 en 3 (Algemene Rekenkamer 2010b, bijlage).

10

Van de € 80 miljoen voor het onderhoud en de bouw van jeugdzorginstellingen is € 70 miljoen bestemd voor de provinciaal gefinancierde jeugdzorg en € 10 miljoen voor de gesloten jeugdzorg. De middelen komen in 2009 en 2010 beschikbaar (Jeugd en Gezin, 2009c, blz. 8).

1.3.4 Evaluatie Jeugd en Gezin

Bij het aantreden van kabinet-Balkenende IV (februari 2007) is voor de eerste keer een minister voor Jeugd en Gezin benoemd. Bij wet van 15 november 2007 is daartoe de Comptabiliteitswet aangepast. Het nieuwe artikel 19a regelt dat de minister voor Jeugd en Gezin verantwoordelijk is voor het beheer van de begroting voor Jeugd en Gezin (CW 2001). De Algemene Rekenkamer is akkoord gegaan met het wetsvoorstel.⁴

Vanaf begrotingsjaar 2008 is er een begroting Jeugd en Gezin. Wij hebben in 2009 voor de eerste keer een rapport bij het Jaarverslag Jeugd en Gezin gepubliceerd (te weten het Jaarverslag 2008).

Het (tussentijds) evalueren van het Programma voor Jeugd en Gezin is verschillende keren tijdens Kamerdebatten aan de orde geweest, bijvoorbeeld bij het wetgevingsoverleg over het Jaarverslag 2008. (Tweede Kamer, 2009c). De minister voor Jeugd en Gezin heeft daarbij aangegeven dat er aan het eind van de kabinetsperiode een evaluatie zal plaatsvinden. Een tussentijdse evaluatie acht hij niet zinvol.

Wij geven in overweging een evaluatie te laten uitvoeren van het Programma voor Jeugd en Gezin. Een evaluatie kan een nieuw kabinet ondersteunen bij de inrichting van Jeugd en Gezin en de inrichting en vormgeving van eventuele andere nieuwe programma's.

⁴ Brief 2 augustus 2007 7003953 R aan de minister van Financiën. Zie memorie van toelichting. Tweede Kamer (2007).

2 **Beleid**

11

In het kader van ons onderzoek naar de departementale jaarverslagen kijken wij onder andere naar het beleid en de beleidsinformatie. Hierbij staan de volgende vragen centraal: is er in de begroting en in het jaarverslag concrete informatie beschikbaar over beleid (§ 2.1) en hoe werkt beleid maatschappelijk uit (§ 2.2)? Ook geven we een oordeel over de totstandkoming van de beleidsinformatie (§ 2.3). Ten slotte gaan we in op de beleidsinformatie in de Jeugdzorg (§2.4).

2.1 **Beschikbaarheid beleidsinformatie**

2.1.1 **Experimenteel jaarverslag**

Wij controleren ieder jaar of de minister zich in het departementale jaarverslag voldoende verantwoordt over het leveren van prestaties, de realisatie van beleidsdoelen en de inzet van middelen zoals deze in de begroting met de Tweede Kamer zijn afgesproken.

De minister voor Jeugd en Gezin hoeft in het jaarverslag 2009 echter geen informatie op te nemen over de realisatie van doelen en prestaties op het niveau van beleidsartikelen, omdat dit jaarverslag deel uitmaakt van het experiment 'Verbeteren verantwoording en begroting'. Dit betekent dat wij in ons onderzoek naar dit jaarverslag niet hebben kunnen kijken naar de beschikbaarheid van deze beleidsinformatie.

Toelichting op het experiment 'Verbeteren verantwoording en begroting'

In 2007 heeft het Ministerie van Financiën in overleg met de Tweede Kamer en de Algemene Rekenkamer besloten een experiment uit te voeren met de jaarverslagen en begrotingen van enkele ministeries.⁵ Aanleiding voor het experiment vormde de kritiek die tijdens het verantwoordingsdebat op 22 mei 2007 door de Tweede Kamer werd geuit op het verantwoordingsproces (Financiën, 2007). De jaarverantwoording had te weinig politieke relevantie en richtte zich te weinig op hoofdlijnen.

⁵ Uiteindelijk hebben aan het experiment deelgenomen (de Ministeries van) Buitenlandse Zaken, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Jeugd en Gezin en Wonen, Wijken en Integratie.

Daarnaast ontbrak het in de verantwoording aan een koppeling tussen de beleidsresultaten en de beoogde plannen. 12

Met het experiment wilde het kabinet twee doelen bereiken: (1) het aanbrengen van meer focus en politieke relevantie in begroting en jaarverslag en (2) het verminderen van de verantwoordingslasten voor de departementen. Het experiment loopt tot en met Verantwoordingsdag 2010 (woensdag 19 mei 2010).

In de beleidsagenda van elke begroting en in het beleidsverslag van elk jaarverslag staan de kabinetsprioriteiten centraal. Daarnaast wordt jaarlijks een verantwoordingsbrief van het kabinet opgesteld door de minister-president waarin hij een toelichting geeft op de voortgang van de kabinetsprioriteiten. In het beleidsverslag wordt een overzichtstabel opgenomen met daarin de koppeling van prioriteiten en prestaties van de kabinetsprioriteiten en de daarmee gemoeide uitgaven in de beleidsartikelen (Financiën 2009). De bedragen in de tabel zijn indicatief, omdat de administratie ingericht is op beleidsartikelen en niet op kabinetsprioriteiten.⁶ In de beleidsverslagen van alle jaarverslagen worden beleidsconclusies opgenomen die worden gekoppeld aan de kabinetsprioriteiten en de eventuele departementale prioriteiten.

Voor de experimentministeries geldt daarnaast dat het jaarverslag beperkt van omvang moet zijn. Verder zijn ten opzichte van de 'reguliere' jaarverslagen de volgende wijzigingen aangebracht:

- In de beleidsartikelen wordt geen niet-financiële beleidsinformatie opgenomen maar alleen financiële informatie.⁷ In de beleidsartikelen is hierdoor geen directe koppeling tussen financiële en niet-financiële informatie.
- Niet-financiële beleidsinformatie wordt alleen opgenomen in het beleidsverslag en beperkt zich tot de kabinetsprioriteiten en/of departementale prioriteiten.
- Voor departementale doelstellingen die niet in het beleidsverslag worden vermeld, hoeft de minister geen prestatie- en effectinformatie in het jaarverslag op te nemen. Informatie hierover kan wel in de eerstvolgende begroting bij de beleidsartikelen worden opgenomen. Afgesproken is dat de benodigde beleidsinformatie nog wel verzameld wordt, om te voorkomen dat verlies van eventueel relevante informatie voor de Tweede Kamer optreedt.

⁶ Zie model 3:25 van de Rijksbegrotingsvoorschriften 2010.

⁷ Wel moeten opmerkelijke verschillen tussen geraamde en gerealiseerde uitgaven worden toegelicht.

Voor het jaarverslag 2009 van Jeugd en Gezin hebben wij onderzoek gedaan naar:

13

- de verantwoording van de minister over de kabinetsprioriteiten in het beleidsverslag;
- de beleidsconclusies;
- de overzichtstabel in het beleidverslag;
- de beleidsartikelen.

2.1.2 Verantwoording in het beleidsverslag

De minister voor Jeugd en Gezin dient voor alle kabinetsprioriteiten in het beleidsverslag specifiek, meetbaar én tijdgebonden te vermelden of hij gedaan heeft wat hij van plan was te doen en of hij heeft bereikt wat hij wilde bereiken.

In het volgende overzicht staan de kabinetsprioriteiten die gerelateerd zijn aan het beleidsterrein van Jeugd en Gezin.

Overzicht 2 Kabinetsdoelstellingen Jeugd en Gezin

Kabinetsprioriteit 30 (4 indicatoren)	In 2011 worden jeugdigen en hun ouders snel en goed ondersteund.
Kabinetsprioriteit 31 (2 indicatoren)	De wachttijden voor de geïndiceerde jeugdzorg blijven beperkt tot maximaal negen weken na indicatiestelling en kindbeschermingsmaatregelen kunnen sneller worden ingezet.
Kabinetsprioriteit 32 (1 indicator)	Bestrijding kindermishandeling door versterking van preventie, signalering en ingrijpen.
Kabinetsprioriteit 50 (1 indicator)	Een reductie van de criminaliteit van 25% in 2010 ten opzichte van 2002.
Kabinetsproject 5	Kansen voor kinderen.

Kabinetsprioriteiten 30, 31 (*alleen wachtlijsten*) en 32 en project 5 (gedeeltelijk) hebben betrekking op jeugdzorg. Jeugdzorg is een van de vijf onderwerpen die centraal staan tijdens het Verantwoordingsdebat in 2010 (Tweede Kamer 2009a).

Kabinetsprioriteit 31 *Kinderbeschermingsmaatregelen* heeft betrekking op jeugdbescherming. Onze praktijktoets *caseload gezinsvoogden* (zie paragraaf 2.2) behoort ook tot het domein van de jeugdbescherming.

Kabinetsprioriteit 31 *Wachttijden* en kabinetsprioriteit 50 *Daling criminaliteit* beogen een gekwantificeerd effect. Bij kabinetsprioriteit 31 is effectinformatie over de wachttijden gegeven. Bij kabinetsprioriteit 50 is

geen effectinformatie opgenomen. Daarbij moet worden aangetekend dat de bijdrage van Jeugd en Gezin aan deze doelstelling zeer beperkt is; het betreft de voortzetting van negen pilots campussen.

14

Kabinetsdoelstelling 30 *Kinderen, jongeren, ouders sneller geholpen*, kabinetsdoelstelling 31 *Normen beter beschermd toegepast* en kabinetsdoelstelling 32 *Verbeteren kinderbescherming* beogen kwalitatieve effecten.

Effectiviteit van een Centrum voor Jeugd en Gezin

In ons *Rapport bij het Jaarverslag Jeugd en Gezin 2008* constateerden wij dat de minister met de indicator 'aantal gemeenten met een Centrum voor Jeugd en Gezin' (CJG) kan monitoren hoeveel CJG's hij heeft ingericht. De indicator geeft geen informatie over de effectiviteit van de CJG's. De effectiviteit van de CJG's zal afzonderlijk moeten worden vastgesteld, als we de realisatie van kabinetsdoelstelling 30 willen beoordelen (Algemene Rekenkamer, 2008f, paragraaf 4.2.1.)

De minister heeft met een klein aantal gemeenten een aanzet gegeven in het beantwoorden van de vraag wanneer een Centrum voor Jeugd en Gezin effectief is en op welke wijze dit gemonitord kan worden. Een onderzoeksbureau heeft in circa tien gemeenten een effectiviteitsonderzoek verricht. De minister verwacht in het voorjaar van 2010 hierover aan de Tweede Kamer te rapporteren (Jeugd en Gezin 2009e, § 3.1).

De minister voor Jeugd en Gezin rapporteert in zijn jaarverslag niet op het niveau van kabinetsdoelstellingen, maar slechts op het niveau van de prestatie-indicatoren die bij de kabinetsprioriteiten horen. In enkele gevallen is bij de rapportage over de indicatoren niet vermeld wat de minister van plan was om te doen.

Uit ons onderzoek blijkt dat voor alle vier de prioriteiten is aangegeven welke prestaties de minister heeft geleverd om het doel te bereiken. Bij de kabinetsprioriteiten die een duidelijk effect beogen, is soms geen effectinformatie opgenomen. Wij constateren dat voor één van de vier prioriteiten (kabinetsdoelstelling 50) ten onrechte niet is aangegeven welke effecten de minister (tot nu toe) met zijn beleid bereikt heeft.⁸

2.1.3 Beleidsconclusies

In het beleidsverslag moeten de belangrijkste (beleids)conclusies over de voortgang van de kabinetsprioriteiten en de eventuele departementale prioriteiten worden opgenomen. De effectiviteit van de

⁸ Zoals reeds eerder aangegeven, is de bijdrage van Jeugd en Gezin aan kabinetsdoelstelling 50 beperkt.

jaarverantwoording is ermee gediend wanneer de Kamerleden bij de voorbereiding op het debat beschikken over (in de jaarverslagen opgenomen) concrete beleidsconclusies.

15

Wij hebben het beleidsverslag beoordeeld en constateren dat de minister niet bij alle kabinetsprioriteiten beleidsconclusies heeft opgenomen. Bij kabinetsdoelstellingen 30 en 50 worden de beleidsconclusies bovendien op het niveau van de prestatie-indicator(en) getrokken.

Wel zijn in vergelijking met het Jaarverslag 2008 (Jeugd en Gezin, 2009d) de beleidsconclusies beter zichtbaar in de tekst, omdat duidelijk wordt aangegeven waar een beleidsconclusie begint. Ook zijn er in het Jaarverslag 2009 bij meer onderwerpen beleidsconclusies getrokken.

2.1.4 Overzichtstabel in beleidsverslag

In het beleidsverslag moet een overzichtstabel worden opgenomen met daarin de koppeling van doelstellingen en prestaties van de kabinetsprioriteiten en de daarmee gemoeide uitgaven in de beleidsartikelen.

In het Jaarverslag 2009 Jeugd en Gezin is de tabel *Budgettaire en financiële consequenties van de beleidsprioriteiten Jeugd en Gezin 2009* opgenomen. In deze tabel wordt gerapporteerd over de kabinetsdoelstellingen 30, 31 en 32. Van alle drie de kabinetsdoelstellingen zijn de indicatoren genoemd. Per indicator is het financieel belang genoemd en zijn de tussenresultaten gegeven van het kabinetsprogramma in 2009. Het financieel belang van de kabinetsprioriteiten dekt bij benadering 28% (ongeveer € 1,8 miljard) van de totale uitgaven (ongeveer € 6,5 miljard) in het jaarverslag af.⁹

De tabel is goed leesbaar, maar het genoemde financieel belang per kabinetsdoelstelling is slechts een indicatie. De minister geeft in zijn beleidsverslag aan dat de begroting van Jeugd en Gezin is ingericht op beleidsartikelen en niet op doelstellingen. Hierdoor worden sommige uitgaven aan meer dan een doelstelling of instrument toegerekend (dubbeltellingen). Verder bestaan de genoemde bedragen (financieel belang) evenals het voorgaand jaar deels uit gerealiseerde uitgaven en deels uit begrotingsmutaties. Hierdoor is er voor de prioriteiten geen nauwkeurige aansluiting te maken tussen doelen, prestaties en de begroting (middelen).

⁹ Berekening: $(\sum \text{financiële belangen kabinetsprioriteiten} / \text{totale uitgaven}) * 100\%$. Elk genoemd financieel belang telt maar één keer mee in deze berekening.

2.1.5 Beleidsartikelen

16

Financiële verantwoording

De beleidsartikelen dienen een volwaardige financiële verantwoording te geven. De toelichting op de financiële verantwoording is een zogeheten uitzonderingsrapportage: belangrijke verschillen (de Algemene Rekenkamer hanteert een norm van 10% of meer) tussen de begrote en gerealiseerde uitgaven, prestaties en effecten worden toegelicht.

In het jaarverslag Jeugd en Gezin zijn alle afwijkingen van de vastgestelde begroting die groter zijn dan € 3 miljoen, of 3% van het budget, toegelicht.

Niet opgenomen beleidsinformatie

Voor doelstellingen die niet onder een kabinetsprioriteit vallen hoeft de minister geen prestatie- en effectinformatie in het jaarverslag op te nemen. Deze informatie wordt in de eerstvolgende begroting bij de beleidsartikelen vermeld. Afgesproken is dat de benodigde beleidsinformatie nog wel verzameld wordt en er daarom geen verlies van eventueel relevante informatie voor de Tweede Kamer optreedt. (Financiën, 2008, blz. 2).

Voor Jeugd en Gezin wordt beleidsinformatie decentraal (directieniveau) verzameld. Wij hebben ons daarom geen volledig beeld kunnen vormen over de informatie die het kader van het experiment niet verantwoord maar wel bijgehouden dient te worden.

Over sommige indicatoren wordt niet jaarlijks informatie verzameld. Enerzijds omdat dit te kostbaar is en anderzijds omdat de ontwikkeling op jaarbasis bij deze indicatoren geen spectaculaire verschuivingen laten zien. Een voorbeeld hiervan zijn de prestatie-indicatoren voor een gezonde leefstijl (Jeugd en Gezin, 2008c, blz. 22). In enkele gevallen wordt met het verzamelen van informatie gestopt, omdat de indicator niet meer in de eerstvolgende begroting terugkomt.

2.2 Praktijktoets

Met onze zogenoemde praktijktoets willen we zicht krijgen op de bijdrage van beleid aan de oplossing van een bepaald maatschappelijk probleem. We beoordelen deze bijdrage door naar het beleid te kijken vanuit de praktijk van de 'beleidsadressant': de burger, het bedrijf of de instelling die met een bepaald probleem te maken heeft. Wat heeft het beleid concreet voor deze direct belanghebbenden opgeleverd? Tegelijkertijd

kijken we voor de door ons onderzochte onderwerpen ook naar de relatie tussen de inhoud en de uitkomsten van het rijksbeleid en de (financiële) verantwoording daarover: wordt het geld besteed aan de afgesproken doelen?

17

Om dit in beeld te krijgen hebben we bij Jeugd en Gezin onderzoek gedaan naar de caseload¹⁰ gezinsvoogden. Die valt onder de jeugd-bescherming (artikel 3.2) uit het Jaarverslag 2009 Jeugd en Gezin. Het financieel belang dat met dit onderwerp is gemoeid, bedraagt ruim € 200 miljoen.

In deze paragraaf geven we de bevindingen van ons onderzoek weer. In onze aparte publicatie met de overkoepelende bevindingen over de praktijktoetsen – *Staat van de beleidsinformatie 2010* (Algemene Rekenkamer, 2010c) – is meer informatie over de gebruikte onderzoeksmethode te vinden.

Waar gaat het over?

Dit onderzoek gaat over de caseload van gezinsvoogden. Gezinsvoogden komen in beeld als de kinderrechter vanwege een zeer problematische opvoedingssituatie het gezag van de ouder(s) beperkt. Het kind wordt dan onder toezicht gesteld van een gezinsvoogdij-instelling, meestal een Bureau Jeugdzorg. De gezinsvoogdij-instelling wijst een gezinsvoogd aan. Het is zijn taak de hulp en steun te verlenen die nodig is om de ouders in staat te stellen hun pedagogische verantwoordelijkheid (weer) volledig op zich te nemen. Gedurende dit traject kan het kind uit huis worden geplaatst. Er zijn in Nederland ongeveer 34.000 jeugdigen onder toezicht gesteld.

De uitvoering van de ondertoezichtstelling (OTS) door gezinsvoogden is een onderdeel van de tweedelijns jeugdzorg. De provincies (en grootstedelijke regio's) zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de tweedelijns jeugdzorg.

Om de gezinsvoogden in staat te stellen effectiever en op meer professionele wijze te werken, is een nieuwe methodiek ingevoerd, de Deltamethode. Een voorwaarde voor een adequate en volledige uitvoering van de Deltamethode is dat het aantal cliënten dat een gezinsvoogd onder zijn hoede heeft (de caseload), niet te hoog is. In 2007 is een convenant 'Verlaging caseload gezinsvoogden' gesloten tussen de rijksoverheid, de provincies/grootstedelijke regio's en de gezinsvoogdij-

¹⁰ Caseload is het aantal cliënten dat aan een hulpverlener, bijvoorbeeld casemanager, zorgcoördinator, maatschappelijk werker is toevertrouwd (Thesaurus Zorg en Welzijn).

instellingen (Integratie cs, 2007). Afsproken is dat de gemiddelde caseload maximaal 1 : 15 mag zijn. We hebben bekeken in hoeverre dit gerealiseerd wordt en of dit tot het beoogde doel leidt (goede uitvoering van de Deltamethode).

18

Hoeveel kost het?

Gezinsvoogdij wordt veelal uitgevoerd door de Bureaus Jeugdzorg. De Bureaus Jeugdzorg ontvangen een doeluitkering ten behoeve van ondertoezichtsstellingen en (gezins)voogdij. Volgens de Begroting 2009 betreft dit circa € 270 miljoen (Jeugd en Gezin, 2008c, toelichting OD 3.2). Van dit bedrag is ongeveer € 234 bestemd voor gezinsvoogdij (OTS).¹¹ In 2009 heeft de minister voor Jeugd en Gezin tweemaal op eenmalige basis een bedrag van € 5 miljoen toegevoegd aan de doeluitkering. In 2008 hebben de Bureaus Jeugdzorg in Friesland, Drenthe, Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Amsterdam in totaal € 4,3 miljoen extra subsidie ontvangen van hun provincie c.q. grootstedelijke regio.

Voor de komende jaren is een aanzienlijke stijging voorzien van het aantal OTS-en. Om deze reden wordt de meerjarenraming voor de doeluitkering structureel verhoogd met een bedrag dat oploopt van € 18 miljoen voor 2011 tot € 45 miljoen voor 2014 (Jeugd en Gezin, 2009f, verdiepingsbijlage artikel 3).

Voor de structurele kosten van de verlaging van de caseload tot 1 : 15 zijn aparte budgetten gereserveerd, te weten € 19 miljoen in 2007, € 28 miljoen in 2008, € 31 miljoen in 2009 en € 36 miljoen in 2010.¹² Over de normtarieven per OTS-er zijn in 2007 afspraken gemaakt bij het afsluiten van het convenant. De MOgroep is van oordeel dat deze afspraken niet (langer) adequaat zijn. Overleg tussen de minister en de MOgroep heeft (ultimo 2009) geleid tot de afspraak dat een onderhouds-systeem voor de normprijzen in de jeugdbescherming wordt opgezet. Daarmee wordt erkend dat regelmatig getoetst moet worden of de aannames die ten grondslag liggen aan de normprijzen, nog steeds geldig zijn.

Wat hebben we gedaan?

Voor deze praktijktoets is gesproken met de brancheorganisatie MOgroep, met de Belangenvereniging Medewerkers Bureau Jeugdzorg (BMJ), met twee Bureaus Jeugdzorg, het IPO, de Inspectie Jeugdzorg, enkele

¹¹ Opgave Jeugd en Gezin.

¹² Opgave Jeugd en Gezin.

gezinsvoogden en met betrokken ambtenaren van Jeugd en Gezin. Daarnaast zijn relevante beleids- en begrotingsdocumenten bestudeerd.

19

Wat hebben we gevonden?

Er was al geruime tijd onvrede over het functioneren van de gezinsvoogdij, niet alleen in de samenleving, maar ook in eigen kring. Er was te weinig tijd voor contact met cliënten, overleg met collega's en verbetering van de juridische kennis. Methodische vernieuwing en caseloadverlaging werden nodig geacht. Een en ander leidde tot een Deltaplan. De uitvoering van het Deltaplan is in 2002 van start gegaan in vier pilotregio's, waarin proefgedraaid werd met deze meer gestructureerde werkwijze. De nieuwe werkwijze werd geëvalueerd door middel van vergelijking met andere regio's waar nog op de traditionele wijze werd gewerkt. Uit de evaluatie bleek dat de nieuwe methodiek leidde tot een betere uitvoering van de OTS, meer tijd voor cliëntencontacten, grotere effectiviteit van de OTS en tot grotere tevredenheid van de cliënten. Ook bleek dat voor het bereiken van deze resultaten een caseload van 1 : 15 optimaal was.

In 2006 gaven het Ministerie van Justitie en de provincies opdracht om de geteste methodiek nader uit te werken. Uit het Deltaplan kwam de *Deltamethode* voort. De voornaamste kenmerken hiervan zijn drie centrale elementen: (1) analyseren en doelen stellen, (2) beslissen (bijvoorbeeld om uit huis te plaatsen, een OTS te verlengen); bij deze beslissingen hoort telkens dat er een systematische risicoafweging plaatsvindt en (3) communiceren. Dit derde kenmerk bestaat uit *positioneren*, dat wil zeggen duidelijk maken dat de gezinsvoogd op grond van de OTS het recht heeft maatregelen te nemen om de bedreiging voor het kind af te wenden, *én engageren*, dat wil zeggen duidelijk maken dat de gezinsvoogd ouders en kinderen wil helpen en actieve deelname van het gezin wil bereiken door rekening te houden met specifieke wensen en omstandigheden. Dit alles is gericht op de ontwikkeling en veiligheid van het kind, die bij het uitvoeren van de Deltamethode altijd in beeld moet zijn.

In 2007 kwamen alle betrokken partijen bijeen om afspraken te maken over de invoering van de Deltamethode. Deze afspraken werden vastgelegd in het convenant 'Verlaging caseload gezinsvoogdij' (Integratie cs 2007). De convenantpartijen zijn behalve de minister de provincies en grootstedelijke regio's en de gezinsvoogdij-instellingen (de Bureaus Jeugdzorg en enkele landelijk werkende instellingen). Zoals aan de titel van het convenant te zien is, is de verlaging van de caseload (tot gemiddeld 1 : 15) een belangrijk onderdeel van de afspraken. Daarnaast

kwamen partijen overeen dat er geld beschikbaar zou komen om de verlaging te bekostigen. Er is ook een financieringsmethodiek afgesproken. Eind 2008 moest de Deltamethode overal zijn ingevoerd.

20

Eind 2008 werd niet gehaald, maar een half jaar later was het wel zo ver. Per 1 juli 2009 is de gemiddelde caseload van 1 : 15 gerealiseerd en de Deltamethode is overal ingevoerd. Partijen in het veld geven aan dat er nog wel een aantal knelpunten is. Zo zeggen de gezinsvoogden bijvoorbeeld veel tijd kwijt te zijn met vervanging van collega's in verband met het grote verloop en het ziekteverzuim. Ook zeggen zij in (plannings)problemen te komen omdat de toestroom ongelijkmatig en onvoorspelbaar is. Daarnaast ervaren zij een grote administratieve belasting. Deze knelpunten worden over het algemeen ook bevestigd door de Bureaus Jeugdzorg waarmee we gesproken hebben. De MOgroep benadrukt vooral de grote instroom van nieuwe medewerkers (20% in 2008). De kosten van inwerken zijn relatief groot, omdat er (nog) geen opleiding voor gezinsvoogden is. Daardoor moeten de al aanwezige gezinsvoogden meer hooi op hun vork nemen. Volgens de MOgroep komt dit overeen met 0,75 cliënten extra per gezinsvoogd. De Inspectie Jeugdzorg beoordeelt de methode op zich als goed, maar vanwege het grote verloop onder gezinsvoogden blijft de opleiding een belangrijke, maar ook belastende taak. De Inspectie Jeugdzorg benadrukt dat systematisch risicomanagement van de veiligheid van het kind noodzakelijk is en dat dat goed past binnen de Deltamethode, zonder een te grote administratieve belasting.

De Deltamethode is weliswaar als beginsel ingevoerd, maar kan als gevolg van de knelpunten nog niet integraal worden uitgevoerd. Het risico bestaat dat er met name voor het belangrijke, maar ook arbeidsintensieve onderdeel communiceren, met als belangrijke aspecten positioneren en engageren, onvoldoende tijd beschikbaar is. Daarnaast bestaat in het veld de vrees dat de caseload in 2010 weer zal gaan stijgen, omdat de normprijs per OTS-er niet toereikend zou zijn. De minister en de MO-groep hebben (ultimo 2009) afgesproken om een onderhoudssysteem voor de normprijzen in de jeugdbescherming op te zetten.

Samenvatting

- De invoering van de Deltamethode moet leiden tot een effectievere en meer professionele werkwijze bij de uitvoering van ondertoezichtstelling van jeugdigen. De Deltamethode kan rekenen op een breed draagvlak onder alle partijen die bij gezinsvoogdij betrokken zijn. In 2007 hebben de Bureaus Jeugdzorg, de provincies en het Rijk

afspraken gemaakt (en in een convenant vastgelegd) over invoering van de Deltamethode over de gehele breedte van de gezinsvoogdij. In het convenant is ook vastgelegd dat de gemiddelde caseload van gezinsvoogden moet worden gereduceerd tot 1 : 15. Met een dergelijke caseload zou de Deltamethode goed kunnen worden toegepast. Er zijn afspraken gemaakt om dit financieel mogelijk te maken.

21

- De caseloadreductie is geleidelijk aan doorgevoerd. Na aanvankelijke vertraging is medio 2009 de doelstelling van een gemiddelde caseload van 1 : 15 bereikt. Ook is de Deltamethode nu overal officieel ingevoerd.
- Desondanks blijken partijen in het veld nog knelpunten te ervaren, waardoor het beoogde effect van de caseloadverlaging - er zou daarmee meer tijd beschikbaar komen voor de cliënt - tegenvalt. Door een onverwacht groot verloop onder gezinsvoogden moeten de meer ervaren gezinsvoogden langdurig een groter aantal kinderen en gezinnen begeleiden dan de norm van 15. Zo kunnen zij minder tijd besteden aan de contacten met cliënten. Bovendien moet er meer tijd worden geïnvesteerd in het inwerken van nieuwe collega's. Daarnaast ervaren de gezinsvoogden een hoge administratieve last.

2.3 Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over gevoerd beleid

De informatie over het gevoerde beleid dient op grond van de CW 2001:

- op deugdelijke wijze tot stand te zijn gekomen;
- te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften en
- te voldoen aan de daaraan te stellen kwaliteitsnormen.

De eerste twee aspecten betrekken wij in dit oordeel. Over het derde aspect rapporteren wij eerder in dit hoofdstuk onze bevindingen voor zover wij daar onderzoek naar hebben gedaan.

Om tot een oordeel te komen over de totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid selecteren wij jaarlijks één of enkele effect- of prestatiegegevens. Dit jaar hebben we de totstandkoming van het prestatiegegeven *Aantal gemeenten met een Centrum voor Jeugd en Gezin* (artikel 2, kabinetsdoelstelling 30) uit het Jaarverslag 2009 van de minister voor Jeugd en Gezin onderzocht.

Oordeel

Op grond van ons onderzoek hebben we vastgesteld dat de informatie over het prestatiegegeven *Aantal gemeenten met een Centrum voor Jeugd en Gezin* op deugdelijke wijze tot stand is gekomen en voldoet aan de verslaggevingseisen.

Wij merken op dat er in opzet een goede procedure is voor de totstandkoming van de informatie over het gevoerde beleid in het jaarverslag. De controle op de deugdelijke totstandkoming van informatie over het gevoerde beleid vraagt een grote inspanning, die mede veroorzaakt wordt doordat de informatie versnipperd aanwezig is op directies en departementen, de onderbouwing van de informatie in enkele gevallen laat beschikbaar is gekomen en de dossiervorming bij de beleidsdirecties van VWS aandacht verdient.

Wij adviseren de minister voor Jeugd en Gezin de controleerbaarheid van de informatie over het gevoerde beleid te verbeteren.

2.4 Beleidsinformatie jeugdzorg

In ons rapport *Zwerfjongeren 2009* (Algemene Rekenkamer 2009, hoofdstuk 2) wijzen wij het op het belang van een eenduidige definitie van het begrip zwerfjongere. Zonder deze definitie blijft het uniform tellen en registreren van deze groep en de verdere ontwikkeling en monitoring van het beleid voor zwerfjongeren haperen.

In onze brief over de *Gesloten Jeugdzorg* (Algemene Rekenkamer 2010a) pleiten wij voor het opstellen van een integraal beeld van de wijze waarop jeugdigen zich bewegen binnen de jeugdzorg. Hiervoor zijn actuele, betrouwbare en eenduidige en relevante gegevens nodig die nu veelal nog ontbreken.

De minister onderkent de behoefte aan meer betrouwbare informatie over de jeugdzorg. Hij is ervan overtuigd dat de vraag naar beleidsinformatie op alle niveaus Beter, Anders en Minder (BAM) kan. Het Rijk en het IPO hebben hun informatiebehoefte op hoofdlijnen bepaald. Samen met de MOgroep wordt een nieuw informatieprotocol met een bijbehorend rapportageformat vastgesteld.

Vanaf het vierde kwartaal 2010 leveren de Bureaus Jeugdzorg volgens een nieuw rapportageformat gegevens aan. (Jeugd en Gezin, 2009g)

Wij vragen aandacht voor de kwaliteit en beschikbaarheid van beleidsinformatie van de jeugdzorg. De minister voor Jeugd en Gezin onderkent de behoefte aan meer betrouwbare informatie over de Jeugdzorg. Momenteel vindt er een verbeterslag in de registratie en rapportage van beleidsinformatie door de Bureaus Jeugdzorg plaats. Wij blijven deze ontwikkeling met belangstelling volgen.

3 Bedrijfsvoering

24

Wij hebben de bedrijfsvoering van Jeugd en Gezin onderzocht. Onder de bedrijfsvoering vallen alle bedrijfsprocessen die ervoor zorgen dat een ministerie functioneert. Het gaat dan om de primaire processen, de faciliterende processen en de sturing en beheersing daarvan. In dit hoofdstuk gaan we eerst in op het beheer van de programma-uitgaven (§ 3.1). We komen in dit hoofdstuk ook terug op een onderwerp uit ons rapport *Rijk verantwoord 2008* (Algemene Rekenkamer, 2008h), *te weten*: het principe 'single information, single audit' (sisa) (§ 3.2). Ten slotte geven we een oordeel over de totstandkoming van de informatie over de bedrijfsvoering (§ 3.3).

3.1 Programma-uitgaven Jeugd en Gezin

De minister voor Jeugd en Gezin heeft geen eigen departement. De werkzaamheden die samenhangen met de bedrijfsvoering Jeugd en Gezin zijn als het ware uitbesteed aan andere departementen. Met een mandaatregeling (Staatscourant 2007 en 2009) is de verhouding tussen de minister voor Jeugd en Gezin en deze departementen vastgelegd. Bij de uitvoering van het programma wordt zo veel mogelijk aangesloten op de bestaande planning- & controlcyclus van de betrokken departementen. De secretaris-generaal (SG) van het Ministerie van VWS en de directeur-generaal (DG) Jeugd en Maatschappelijke Zorg (van het Ministerie van VWS) zijn ook de SG en de DG van Jeugd en Gezin. De programma-directie Jeugd en Gezin is het eerste aanspreekpunt voor de uitvoering van het beleid, met de DG Jeugd en Maatschappelijke Zorg als eindverantwoordelijke.¹³

De geldstromen uit de Begroting 2009 van Jeugd en Gezin lopen via de departementale administraties en begrotingsboekhoudingen van de ministeries van SZW, VWS en Justitie, en via de administratie van de Belastingdienst Toeslagen (Ministerie van Financiën).

¹³ Medewerkers van deze directie zijn in dienst van of gedetacheerd bij het Ministerie van VWS.

Deze vier ministeries zijn ook verantwoordelijk voor het functioneren van uitvoeringsorganisaties op het terrein van Jeugd en Gezin.

25

Overzicht 3 Verantwoordelijke ministeries en uitvoeringsorganisaties

SZW	Sociale Verzekeringsbank: uitbetaling Algemene kinderbijslagwet
Financiën	Belastingdienst Toeslagen: kindgebonden budget
Justitie	Raad voor de Kinderbescherming: voogdij Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen: ouderbijdragen
VWS	Twee tijdelijke baten-lastendiensten; gesloten jeugdzorg

Periodiek worden de realisatiecijfers via verrekeningen overgeboekt naar de begrotingsboekhouding van Jeugd en Gezin.¹⁴ Hoewel de minister voor Jeugd en Gezin niet verantwoordelijk is voor de financiële beheershandelingen die andere ministers bij de begrotingsuitvoering verrichten, is hij wel verantwoordelijk voor eventuele gevolgen voor de rechtmatigheid van de uitgaven.

In 2009 hebben zich enkele knelpunten voorgedaan in de bedrijfsvoering Jeugd en Gezin. Dit heeft geleid tot relatief kleine fouten en onzekerheden in de financiële verantwoording van Jeugd en Gezin. Een overzicht van deze fouten en onzekerheden is opgenomen in bijlage 1. Geen van deze fouten en onzekerheden hebben de controletoleranties overschreden.

3.2 Single information single audit

Het kabinetsbeleid is gericht op het verminderen van de administratieve lasten voor de overheid, zowel op rijksniveau als op provinciaal en gemeentelijk niveau. Eén van de middelen die het kabinet daarvoor inzet is het principe 'single information, single audit' (sisa). Sisa houdt in dat provincies en gemeenten zich niet over elke specifieke uitkering die zij vanuit het Rijk ontvangen, afzonderlijk hoeven te verantwoorden en dat de accountantscontrole van de specifieke uitkeringen deel uitmaakt van de controle van de jaarlijkse financiële verantwoording.

¹⁴ Dit gebeurt via de Rijkshoofdboekhouding met hulp van de Rijksbetaalstukken.

Specifieke uitkeringen in de Financiële-verhoudingswet

In artikel 15a lid 1 van de Financiële-verhoudingswet wordt het instrument 'specifieke uitkering' als volgt omschreven: "Elke bijdrage uit 's Rijks kas die door of vanwege Onze Minister wie het aangaat onder voorwaarden ten behoeve van een bepaald openbaar belang aan provincies en gemeenten wordt verstrekt, is een specifieke uitkering."

Met andere woorden: specifieke uitkeringen zijn bestemd voor specifieke doelen die door gemeenten of provincies moeten worden gerealiseerd. Omdat er veel administratieve lasten zijn gemoeid met deze uitkeringen, wil het kabinet ze drastisch in aantal reduceren. Met de wijziging van de Financiële-verhoudingswet per 1 augustus 2008 is er een nieuwe optie binnen de categorie van specifieke uitkeringen bijgekomen: de verzameluitkering. Hierin worden afzonderlijke specifieke uitkeringen gebundeld tot één uitkering per beleidsthema. Daarnaast kunnen op grond van de wetswijziging specifieke uitkeringen worden omgezet in decentralisatie-uitkeringen. Voor zover de specifieke uitkeringen gehandhaafd blijven, wil het kabinet 'sisa' inzetten om de lastendruk te verminderen.

Het sisaprincipe wordt toegepast sinds het verantwoordingsjaar 2006. Gemeenten en provincies hebben dus voor het eerst in 2007 volgens dit principe hun verantwoording aangeleverd bij de departementen. Behalve sisa wordt ook 'single review' toegepast door de departementale auditdiensten. Dat wil zeggen dat de accountant van een provincie of een gemeente slechts één keer wordt gereviewed door een accountant van het Rijk.

Het Ministerie van BZK coördineert het beleid voor sisa en single review, om ervoor te zorgen dat alle departementen op adequate wijze worden voorzien van informatie over specifieke uitkeringen.

Ontwikkeling specifieke uitkeringen

Volgens het Onderhoudsrapport Specifieke uitkeringen (OSU) 2009 dat op 27 april 2009 door de minister van BZK aan de Tweede Kamer is gestuurd, bedroeg het totaal aantal specifieke uitkeringen 109 (Ministerie van BZK, 2009).

Jeugd en Gezin had in 2009 vijf specifieke uitkeringen. Jeugd en Gezin paste de *verzameluitkering* in 2009 toe voor de 'bestuurskosten jeugdzorg'.

Volgens opgave van het Ministerie van VWS, die de administratie voor Jeugd en Gezin beheert, bedroegen de verplichtingen in 2009 € 1,2 miljard en de uitgaven € 1,4 miljard. Het aantal specifieke uitkeringen neemt in 2010 af naar vier.

Toepassing sisa

Provincies en gemeenten dienden zich in 2009 via de sisabijlage 2008 te verantwoorden over zeven specifieke uitkeringen. Er zijn bij Jeugd en

Gezin geen specifieke uitkeringen waarover niet via sisa wordt verantwoord.

27

Bij Jeugd en Gezin maken we de volgende opmerkingen over de toepassing van sisa:

- t+1 problematiek.¹⁵ Op dit moment is in de sisaverantwoording niet af te leiden of de gemeente de subsidie aan derden al heeft vastgesteld. Bij de doeluitkeringen jeugdzorg is deze informatie overigens niet relevant voor de vaststelling¹⁶, maar wel voor de toekomstige verlening. Dit probleem wordt opgevangen doordat naast de sisaverantwoording ook nog steeds zogenaamde *Voortgangsrapportages* aan de provincies worden gevraagd. Deze bevatten onder andere de financiële verantwoording t-1.
- Onderscheid gemeenten en andere subsidieontvangers. Het onderscheid tussen subsidies aan gemeenten en andere instellingen is in de praktijk moeilijk vooraf te maken. Regelingen zijn niet altijd uit te zonderen voor bepaalde groepen. Dit zou betekenen dat er verschillende regelingen voor verschillende subsidieontvangers zouden moeten worden opgesteld.

Met name de t+1 problematiek kan grote gevolgen hebben voor de vaststelling. Wij adviseren hierover een oplossing uit te werken met het Ministerie van BZK.

3.3 Oordeel over totstandkoming informatie in jaarverslag over bedrijfsvoering

In de bedrijfsvoeringsparagraaf van het jaarverslag van een ministerie verantwoordt de minister zich over de rechtmatigheid van de begrotingsuitvoering (of het begrotingsgeld volgens de regels is uitgegeven), over de totstandkoming van de beleidsinformatie, over het gevoerde financieel beheer en materieelbeheer en over de overige aspecten van de bedrijfsvoering.

De informatie over de bedrijfsvoering dient op grond van de CW 2001:

- op deugdelijke wijze tot stand te zijn gekomen;
- te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften.

¹⁵ Deze problematiek houdt in dat er op het moment dat de accountantsverklaring bij de jaarrekening van een medeoverheid moet worden afgegeven, nog geen gecontroleerde opgave beschikbaar is van de instellingen (derden) die de regelingen uitvoeren.

¹⁶ Voor de doeluitkering Jeugdzorg geldt 'verlenen = vaststellen'.

Deze twee aspecten, die geen betrekking hebben op de kwaliteit van de informatie zelf, betrekken wij in ons oordeel over de informatie over de bedrijfsvoering.

28

Om tot een oordeel te komen over de totstandkoming van de informatie hebben wij de volgende aspecten ervan onderzocht:

- Beschikt de minister over een procedure voor de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsparagraaf waarin de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van alle actoren zijn vastgelegd?
- Heeft de minister vooraf criteria geformuleerd om te bepalen wat opmerkelijke zaken en tekortkomingen in de bedrijfsvoering zijn?
- Is het verloop van het totstandkomingsproces controleerbaar en is het afwegingsproces daarbij transparant vastgelegd?

Oordeel

De informatie over de bedrijfsvoering in het Jaarverslag 2009 van Jeugd en Gezin is op deugdelijke wijze tot stand gekomen en voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

4 Financiële informatie

29

Wij hebben de financiële informatie in het Jaarverslag 2009 van Jeugd en Gezin beoordeeld. We hebben onderzocht of de minister het begrotingsgeld volgens de regels heeft ontvangen en uitgegeven en of hij daarover in het jaarverslag goede verantwoording heeft afgelegd.

4.1 Oordeel over de financiële informatie

De financiële informatie in het jaarverslag bestaat uit de volgende onderdelen:

- de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten in de verantwoordingsstaat en de toelichting daarbij;
- de baten, lasten, kapitaaluitgaven, kapitaalontvangsten en balansposten in de samenvattende verantwoordingsstaat van de baten-lastendiensten en de toelichting daarbij.

De financiële informatie dient op grond van de CW 2001:

- rechtmatig tot stand te zijn gekomen;
- deugdelijk te zijn weergegeven;
- te voldoen aan de verslaggevingsvoorschriften.

Oordeel

De financiële informatie in het Jaarverslag 2009 van Jeugd en Gezin voldoet aan de eisen die de CW 2001 stelt. Dit betekent dat wij geen belangrijke fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid en de deugdelijke weergave hebben geconstateerd die de tolerantiegrenzen overschrijden, en dat de informatie voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

Het totaalbedrag aan geconstateerde fouten en onzekerheden blijft onder de tolerantiegrens voor de financiële informatie in het jaarverslag als geheel.

Het bedrag aan verplichtingen en uitgaven omvat in totaal € 544,8 miljoen, respectievelijk € 281,5 miljoen aan overschrijdingen op de begrotingsartikelen 1 en 3. Gaan de Staten-Generaal niet akkoord met de hiermee samenhangende slotwetmutaties, dan moeten wij ons oordeel over de financiële informatie mogelijk herzien.

30

In de bijlagen van ons *Rapport bij het Jaarverslag Jeugd en Gezin 2009* staat een overzicht van *alle* fouten en onzekerheden.

4.2 Oordeel over saldibalans en toelichting

De saldibalans is een overzicht van de posten die aan het eind van het jaar nog openstaan en die naar het volgende jaar moeten worden meegenomen. Bij de saldibalans hoort een toelichting waarin nadere informatie wordt verstrekt over de afzonderlijke posten op deze balans.

De informatie in de saldibalans dient op grond van de CW 2001:

- rechtmatig tot stand te zijn gekomen;
- deugdelijk te zijn weergegeven;
- te voldoen aan de verslaggevingvoorschriften.

Oordeel

De informatie in de saldibalans in het Jaarverslag 2009 van Jeugd en Gezin voldoet aan de eisen die de CW 2001 stelt. Dit betekent dat wij geen belangrijke fouten en onzekerheden in de rechtmatigheid en de deugdelijke weergave hebben geconstateerd die de tolerantiegrenzen overschrijden, en dat de informatie voldoet aan de verslaggevingsvoorschriften.

Het totaalbedrag aan geconstateerde fouten en onzekerheden in de saldibalansposten blijft onder de tolerantiegrens voor de saldibalans als geheel.

In de bijlagen van ons *Rapport bij het Jaarverslag Jeugd en Gezin 2009* staat een overzicht van *alle* fouten en onzekerheden.

Gebruikte afkortingen

31

AKW	Algemene Kinderbijslagwet
BuiZa	(Ministerie van) Buitenlandse Zaken
BZK	(Ministerie van) Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CW 2001	Comptabiliteitswet 2001
FEZ	Financieel-Economische Zaken
IPO	Interprovinciaal Overleg
J&G	Jeugd en Gezin
Jeugd en Gezin	(Programma voor) Jeugd en Gezin
LBIO	Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen
LNV	(Ministerie van) Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MOgroep	Maatschappelijk Ondernemersgroep
OTS	ondertoezichtstelling
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
Sisa	Single information single audit
SZW	(Ministerie van) Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	(Ministerie van) Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
VWS	(Ministerie van) Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WWI	(Programma voor) Wonen, Wijken en Integratie

Op www.rekenkamer.nl staat een verklarende woordenlijst met begrippen die veel voorkomen in onze rapporten bij de jaarverslagen.

Literatuur

32

Algemene Rekenkamer

Algemene Rekenkamer (2007a). *Detentie, behandeling en nazorg criminele jeugdigen*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 225, nrs. 1–2. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2007b). *Kopzorgen. Zorg voor Jeugdigen met een lichte verstandelijke handicap en/of psychi(atri)sche problemen*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 245, nrs. 1–2. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2008a). *Inrichting Programmaministerie voor Jeugd en Gezin*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 445, nr. 2. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2008b). *Opvang zwerfjongeren 2007*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 323, nr. 1. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2008c). *Ketenbesef op de werkvloer. (Casus aanpak kindermishandeling)*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007–2008, 31 394, nrs. 1–2. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2008d). *Opvang zwerfjongeren 2008*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 827, nr. 1. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2008e). *Aanpak harde kern jeugdwerklozen*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 749, nrs. 1–2. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2008f). *Slotwet en jaarverslag van Jeugd en Gezin 2008. Rapport bij het Jaarverslag 2008. Jeugd en Gezin (XVII)*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 924 XVII, nr. 4. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2008h). *Rijk Verantwoord 2008*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009 31 924, nr. 2. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2009). *Opvang zwerfjongeren 2009*. Brief van de Algemene Rekenkamer en bijlage. Aanbieden rapport opvang zwerfjongeren 2009. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009–2010, 32 267, nr. 1, Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2010a). *Jeugdzorg. Brief van de Algemene Rekenkamer en poster. Gesloten Jeugdzorg*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 31 839, nr. 48. Den Haag: Sdu.

33

Algemene Rekenkamer (2010b). *Kredietcrisis. Nota over de toestand van 's Rijks Financiën. Brief van de Algemene Rekenkamer*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 31 371 en 32 123, nr. 305. Den Haag: Sdu.

Algemene Rekenkamer (2010c). *Staat van de beleidsinformatie 2010*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010 32 380, nrs. 1-2. Den Haag: Sdu.

Ministerie van BZK

Ministerie van BZK (2009). *Vaststelling van de begrotingsstaat van het gemeentefonds voor het jaar 2009. Brief aan de Tweede Kamer over Onderhoudsrapport specifieke uitkeringen 2009*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009 31 700 B, nr.15. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin

Jeugd en Gezin (2007a). *Programma voor Jeugd en Gezin. Brief van de minister voor Jeugd en Gezin. Overzicht beleidsterreinen Jeugd en Gezin*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 31 001, nr. 3. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin (2007b). *Programma voor Jeugd en Gezin. Brief van de minister voor Jeugd en Gezin. Aanbieden van de nota Kansen voor Kinderen*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2006-2007, 31 001, nr. 5. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin (2008a). *Gezinsbeleid. Brief van de minister voor Jeugd en Gezin. Aanbieden van de nota De Kracht van het gezin*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, 30 512, nr. 4. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin (2008b). *Jeugdzorg 2005-2008. Brief van de minister voor Jeugd en Gezin. Aanbieden van het Landelijk Beleidskader Jeugdzorg 2009-2012*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, 29 815, nr. 181. Den Haag: SDU

Jeugd en Gezin (2008c). *Vaststelling van de begrotingsstaat van de begroting van Jeugd en Gezin (XVII) voor het jaar 2009. Memorie van Toelichting*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, 31 700 hoofdstuk XVII, nr. 2. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin (2009a). *Jeugdzorg. Brief van de minister voor Jeugd en Gezin. Aanbieden van de notitie Onze jeugd van tegenwoordig; over de leefwereld en de leefstijl van jongeren*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, 31 839, nr. 8. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin (2009b). *Jeugdzorg. Brief van de minister voor Jeugd en Gezin. Aanbieden Afsprakenkader Jeugdzorg 2010-2011*. Tweede kamer, vergaderjaar 2009-2010, 31 839, nr. 24. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin (2009c). *Wijziging van de begrotingsstaat van de begroting voor Jeugd en Gezin (XVII) voor het jaar 2009 (Wijzigingen samenhangende met de Najaarsnota)*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 33 222 XVII, nr. 2. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin (2009d). *Jaarverslag Jeugd en Gezin 2008*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, 31 924, nrs. 1-3. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin (2009e). *Programma voor Jeugd en Gezin. Brief van de minister voor Jeugd en Gezin*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 31 001, nr. 82. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin (2009f). *Vaststelling van de begrotingsstaat van de begroting Jeugd en Gezin (XVII) voor het jaar 2010. Memorie van Toelichting*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 123, nr. 2. Den Haag: Sdu.

Jeugd en Gezin (2009g). *Jeugdzorg. Brief van de minister voor Jeugd en Gezin*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, 31 839, nr. 12. Den Haag: Sdu.

Ministerie van Financiën

Financiën (2007). Tweede Kamer, Handelingen, vergaderjaar 2007-2008, nr. 87. blz. 6115-6150. Den Haag: Sdu.

Financiën (2008). *Evaluatie-instrument beleidsdoorlichting. Evaluatie VBTB. Brief van de minister van Financiën*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 31 308 en 29 949, nr. 4. Den Haag: Sdu.

Financiën (2009). *Brief minister van Financiën*. Tweede kamer, vergaderjaar 2009-2010. 31 951 nr. 21. Den Haag: Sdu.

Minister voor Integratie, Jeugdbescherming, Preventie en Reclassering

(Integratie cs 2007). *Convenant 'Verlaging caseload gezinsvoogdij'*. Staatscourant 9 maart 2007, nr. 49/pag. 8.

Tweede Kamer

Tweede Kamer (2007). *Wijziging van de Comptabiliteitswet 2001 houdende bepalingen inzake de invoering van een tweetal nieuwe begrotingen (Vierde wijziging van de Comptabiliteitswet 2001)*. *Memorie van toelichting*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2007-2008, 31 204 nr. 3. Den Haag: Sdu.

Tweede Kamer (2009a). *Nota over de toestand van 's Rijks Financiën. Motie van het lid Koşer Kaya C.S. Verzoek vijf onderwerpen in mei 2010 centraal te stellen bij de verantwoording van de rijksbegroting 2009*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 123, nr. 30. Den Haag: Sdu.

Tweede Kamer (2009b). *Toekomstverkenning jeugdzorg. Brief van de werkgroep toekomstverkenning jeugdzorg*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 296, nr. 1. Den Haag: Sdu.

Tweede Kamer (2009c). *Slotwet en jaarverslag begroting van Jeugd en Gezin 2008. Verslag van een wetgevingsoverleg*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, 31 924 XVII, nr. 9. Den Haag: Sdu.

Tweede Kamer (2010). *Verder behandeling van aanhangige stukken. Lijst van controversiële onderwerpen zoals vastgesteld door de kamer op 11 maart 2010*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 333, nr. 14. Den Haag: Sdu.

Wet-en regelgeving

Regeling mandaat, volmacht en machtiging Jeugd en Gezin (Staatscourant 2007). Staatscourant 4 oktober 2007, nr. 192 / pag. 17.

Besluit van de Minister voor Jeugd en Gezin van 13 maart 2009, houdende wijziging van de Regeling mandaat, volmacht en machtiging Jeugd en Gezin. (Staatscourant 2009). Staatscourant 2009 nr. 61.

36

Comptabiliteitswet 2001 (CW 2001). Wet van 15 november 2007 tot wijziging van de Comptabiliteitswet, houdende bepalingen inzake de invoering van een tweetal nieuwe begrotingen. (Vierde wijziging van de Comptabiliteitswet 2001). Staatsblad 2007, nr. 489.

Geraadpleegde literatuur

Projectdocument Implementatie kwaliteitsverbetering gezinsvoogdij; 2006.

Prof. dr.W Slot, interne notitie gebruikt voor voorlichtingsdoeleinden Deltamethode door MOgroep Jeugdzorg.

Brief van de MOgroep aan het IPO van 17 juli 2009.